

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/345
Toplantı Tarihi/Sayısı : 22.8.2024/44
Karar Numarası : 2024/775
Başvuran : K. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : T.C. İçişleri Bakanlığı (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Tengri inancını benimsediğini ifade eden başvuranın, nüfus kaydında yer alan din bilgisi hanesine talebi doğrultusunda Tengrici yazılmaması sebebiyle din ve inanç temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Tengri inancını benimsediğini,

b. Toplumda isteyen kişilerin nüfus bilgilerine İslam, Hristiyan, Musevi gibi bilgileri ekleyebilmesine rağmen Tengrici ibaresinin eklenemediğini,

c. Mentеше Kaymakamlığı İlçe Nüfus Müdürlüğüne 29/1/2024 tarihli ve 2024/... numaralı dilekçe ile başvurduğunu,

ç. Söz konusu dilekçesinin, Mentеше Kaymakamlığı İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün (Nüfus Müdürlüğü) "MERNİS sisteminde din bölümünde Tengrici diye bir din bulunmadığından dilekçeniz işleme alınamamıştır." şeklindeki yazısı ile cevaplandırıldığını,

d. Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) din bilgisi bölümünde "Tengri" seçeneğinin bulunmamasının din ve inanç temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir.

3. Muhatap İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Hangi ifadenin veya kavramın din olduğunun tespitinin taraflarca tespitinin mümkün olmadığı,

b. Bu sebeple Diyanet İşleri Başkanlığı ve ilahiyat fakültelerinden alınan görüşler doğrultusunda tespit edilen semavi dinler ve nüfus yoğunluğu göz önünde bulundurularak en yaygın olan dinlerin tespit edildiği ve MERNİS Veri Tabanında din bilgisi olarak listelenmesinin sağlandığı,

c. Bu kapsamda nüfus kayıtlarında yer alan dinlerin; İslam, Hristiyan, Musevi, Hinduizm, Konfüçyanizm, Taoizm, Zerdüş, Budizm olarak belirlenmiş olduğu,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ç. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 35'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir." hükmü uyarınca kişilerin talepleri halinde yukarıda belirtilen din bilgileri içerisinden seçim yapılarak nüfus kayıtlarında din bilgisinin değiştirilmesi veya boş bırakılmasının sağlandığı,

d. Belirtilen mevzuat hükmü ve açıklama uyarınca, ilgilinin yazılı müracaatı halinde, aile kütüğündeki din bilgisinin değiştirilebilmesi veya boş bırakılmasının mümkün olduğu,

e. Mahkemeden karar alınmadıkça aile kütüğünde yer alan din bilgisinin "Tengrici" şeklinde değiştirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1'inci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir."

7. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ..."

8. Mezkûr Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır: ... f) İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ... i) Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ..."

9. Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinde zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir

(...)

(9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin

diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

10. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Başvuru hakkı" başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir..."

11. Mezkûr Yönetmelik'in "Başvurunun konusu" başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

12. Yönetmelik'in "Başvurunun kanuni temsilci veya vekil aracılığıyla yapılması" başlıklı 37'nci maddesi şöyledir:

"(1) Başvurular, kanunî temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda temsile veya vekâlete dair geçerli bir yetki belgesinin sunulması zorunludur..."

13. Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; ... f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir."

14. Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

15. Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularda ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularda ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet

göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

17. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

18. Somut olayda başvuranın, nüfus kaydında yer alan din bilgisi hanesine "*Tengrici*" ibaresinin yazılmasını talep ettiği ancak talebinin, Nüfus Müdürlüğü tarafından MERNİS sisteminde bulunan İdarece Kayıt Düzeltme Modülü altındaki din düzeltme sekmesinde, seçilebilecek dinler arasında "*Tengri*" ibaresinin bulunmaması nedeniyle reddedildiği iddia edilmektedir.

19. Dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, başvuranın ilk olarak 20/7/2023 tarihinde Kurumumuza başvuru yaptığı ancak söz konusu başvuruda 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "*İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir.*" hükmü uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirilmediği ve bu hususta başvurana hukuki yol gösterme yazısının yazıldığı anlaşılmaktadır.

20. Bununla birlikte başvuranın, söz konusu hukuki yol gösterme yazısına binaen kendi adına bireysel olarak Nüfus Müdürlüğüne dilekçe ile müracaat ettiği ve söz konusu dilekçesine Nüfus Müdürlüğü tarafından 29/1/2024 tarihli yazı ile olumsuz cevap verilmesi üzerine incelemeye konu başvurusunu yaptığı görülmektedir.

21. Söz konusu başvuruya ekli belgelerden başvuranın "*... Derneği*" Genel Başkanı olduğu, somut başvurusunu "Tüzel Kişiler İçin Başvuru Formu"nu doldurmak suretiyle Dernek Başkanı sıfatıyla yaptığı ve Dernek Başkanı olduğunu gösterir ekran görüntüsünü dosyaya sunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesi kapsamında ayrımcılık yasağı ihlâlinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilmektedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 37'nci maddesinin birinci fıkrasına göre ise "*Başvurular, kanunî temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda temsile veya vekâlete dair geçerli bir yetki belgesinin sunulması zorunludur.*"

22. Anılan düzenleme, tüzel kişiliği ilgilendiren konularda tüzel kişiler tarafından yapılan başvurulara ilişkindir. Bu doğrultuda, incelemeye konu somut başvurunun ... *Derneği* ile ilgili olup olmadığı ve söz konusu Dernek açısından ayrımcılık yasağı ihlâli iddiasına konu olabilecek bir zarar unsurunun bulunup bulunmadığı yönlerinden incelenmesi gerekmektedir.

23. Somut başvuru kapsamındaki bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde, başvuranın Nüfus Müdürlüğüne kendi adına bireysel olarak müracaat ettiği, buna karşın somut başvurusunu ... *Derneği* adına Dernek Başkanı sıfatıyla yaptığı görülmüş; mezkûr Derneğin ayrımcılık yasağı ihlâlinden zarar gördüğü savını destekleyen herhangi bir bilgi ve belgeye ise rastlanmamıştır.

24. Sonuç itibarıyla, başvuranın iddiaları yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde, dosya mevcudunda başvuran Derneğin ayrımcılık yasağı ihlâlinden zarar gördüğünü gösteren herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, bu kapsamda 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesi gereğince mezkûr Derneğin taraf sıfatını haiz olmadığı değerlendirilmiş olup ehliyet kriterini sağlamayan başvurunun inceleme şartlarını taşımadığı ve bu nedenle kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

22/8/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye